

## HANDLINGSPLAN:

# KORLEIS ARBEIDE FOR Å FREMJA GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ OG FØREBYGGANDE MOT MOBBING I SJØLIV FUS BARNEHAGE



## Innhald

Innleiing.....	2
Kva er mobbing?.....	3
Prosedyre når mobbing oppstår.....	4
Tiltaksplan.....	5
Skjema for referat.....	6
Observasjon av miljøet i barnehagen.....	7
Førebyggande arbeid.....	8
Faktorar som spelar inn i førebyggande arbeid.....	9-11
Korleis avdekke mobbing.....	11-12
Foreldresamarbeid.....	13



## Innleiing

Frå 01.01.21 har barnehagen fått eit nytt regelverk som handlar om barnehagemiljø. Den nye lova skal sørge for at alle barn får ein trygg og god barnehagekvardag.

Les heile lova her:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/>

Kort fortalt seier lova noko om:

- ✓ Barnehagen har eit ansvar for å følgje med på korleis alle barn har det
- ✓ Alle tilsette har ei plikt til å gripe inn, viss eit barn ikkje har det bra
- ✓ Barnehagen må undersøke, og sette inn tiltak viss eit barn ikkje har det bra.
- ✓ Alle som jobbar i barnehagen skal melde frå til styrer, viss det er mistanke om at et barn ikkje har det trygt og godt.
- ✓ Barnehageeigar har ansvar for at barnehagane følger reglane, og legg til rette for at barnehagen oppfyller krava i lova.

Handlingsplanen er et forpliktande verktøy i arbeidet med å førebygge, avdekke og handtere krenkande adferd og mobbing i barnehagen. Planen seier noko om vårt syn på dette. Den fortel kva me skal sjå etter for å kjenne igjen krenkingar blant barn og vaksne, samt kva tiltak me skal setje i gang dersom/når mobbing førekjem.

Målet er eit trygt og godt psykososialt barnehagemiljø som hindrar at uheldige mønster utviklar eller festar seg over tid. Når barnehagen arbeider for eit godt psykososialt miljø, arbeider ein samstundes med førebyggjande mot diskriminering og mobbing.

**Det er aldri barnet sitt ansvar når nokon vert mobba – verken den som mobbar eller den som blir mobba!**

**Mobbing er barna sitt problem – men dei vaksne sitt ansvar**

## Kva er mobbing?

Mobbing er eit omgrep som vert nytta ulikt i ulike samanhengar. Difor vel me ein definisjon som me held oss til:

“Mobbing av barn i barnehagen er handlingar frå vaksne, og/eller andre barn som krenker barnet si oppleving av å høyre til og vere ein viktig person for fellesskapet” (Lund,2015)

Med krenking meiner me ord eller handlingar utført av barn eller vaksne, som vert opplevd som negative eller sårande av andre. Krenkande åtferd er uavhengig av intensjonen bak.

**Utdanningsdirektoratet** seier: «Mobbing dreier seg om negative fysiske eller psykiske handlingar utført av ein eller fleire mot ein annan som har vanskeleg for å forsvare seg. Den som blir utsett for erting, plaging eller utestenging har ikkje valt dette sjølv.»

Tilfeldig erting og konflikhtar, enkelthendingar av slåssing og utestenging er ikkje mobbing. Det handlar ikkje om enkeltstående handlingar som inngår som en del av det å vere eit menneske, eller om barn som ein gang iblant ikkje blir med i leik. Mobbing handlar om negative mønstre som skjer over tid og kor det er ubalanse i relasjonen. Mobbing gjer barn ulykkelege, kan få dei til å skamme seg og føle seg einsame. Dei kan bli innadvendte og kanskje også sjuke. Mobbing krenker enkeltindividet og kan i følge UDIR være et brot på retten til å vere respektert og trygg. Mobbing er ikkje tilfeldig og rammer ikkje tilfeldig. Det kan nokon gonger vere vanskeleg å skilje mellom erting og mobbing, men det er helt klart at erting som skjer over tid er mobbing. Når mobbing oppstår er det viktig at personalet skil mellom person og handling. Det er barnets handling som er uakseptabel.

**Barnehagelova** seier: «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens eigenverd. Den skal bidra til trivsel og glede i leik og læring, og vere utfordrande og trygt for fellesskap og vennskap (Barnehagelova §1)

**Rammeplanen** seier at personalet skal: «førebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelsar og uheldige samspillsmønstre.»

**FUS** seier: «Å skape vennskap er noko av det viktigaste for oss i FUS. Det skaper sjølvkjensle gjennom meistring, trivsel og tryggleik. Me lærer gjennom leik korleis me skal forholde oss til kvarandre, og unngå mobbing og erting. Å ha ein venn skaper glade barn, og difor skal alle ha en venn.»

## Prosedyre når mobbing oppstår

Det er viktig å sette i gang tiltak når mobbing/krenkende åtfærd vertobservert i barnegruppa. Barn har ulike handlingsmønster for å fortelje om mobbing og at dei mistrivst i barnehagen. Når ein ser desse signala er det viktig å reagere raskt og støtte opp om barnet. Når det skal gjerast konkrete tiltak er det viktig å ikkje bli låst i ein tanke om eit offer og ein mobbar. Mobbing er ikkje noko som er isolert mellom to personar, og ein kan ikkje tenke tiltak ut frå ei slik tilnærming. Tiltak ved mobbing må inkludere heile eller fleire sosiale system for å kunne gje ein meningsfull og haldbar endring.

Når vi ser eit barn blir mobba eller eit barn kjem å fortel om mobbing, er det viktig at den vaksne varslar pedagogen på basen og at tiltak blir satt i gang etter TILTAKSPLANEN vår.

### Mål: Null toleranse for mobbing

#### Mål for barna:

- Barna opplever trygghet, glede og meistring i barnehagen
- Barna føler seg sett, hørt og verdsett i barnehagen
- Barna opplever at dei har venner i barnehagen
- Barna opplever at de får hjelp og støtte av vaksne når dei treng det
- Barna opplever at dei er ein del av fellesskapet

#### Mål for de vaksne:

- Vere nær nok til å sjå, høyre, oppfatte og forstå kva som faktisk skjer
- Vere aktive, varme og engasjerte
- Bry seg
- Observere og dokumentere
- Hjelp og støtte kvarandre både basevis og på tvers av basane
- Vere kjent med innhaldet i denne planen
- Tett samarbeid med foreldre/føresette

## TILTAKSPLAN

Sak	Tiltak	Dato/signatur
Ved mistanke om mobbing	Den som mistenker mobbing skriver ned observasjonen sin med en gang, og informerer næraste leiar, som vurderer om dette kan vere mobbing. Meld fra til dagleg leiar. Personalet på basen blir informert	
Observasjon	Observer barna/barnegruppa for å finne ut om det føregår mobbing, og skriv ned observasjonen	
Dokumenter	Dokumenter heile prosessen skriftleg	
Bekrefting på mistanke om mobbing	Pedagogisk leder gjennomfører barnesamtaler med de involverte barna – kvar for seg.	
Foreldresamtaler	Når ein får bekrefta mobbing vært føresette kalla inn til møte for informasjon og drøfting om vidare tiltak. Pedagogisk leiar er ansvarleg.	
Barnesamtaler	Pedagogisk leder gjennomfører barnesamtaler med de involverte barna – kvar for seg. Barnesamtalar må gjennomførast med fast intervall. Eksempelvis ein gong i veka	
Tiltak	Pedagogisk leiar avtalar med føresette kva tiltak som blir satt i verk og kva tidsrom tiltaka gjeld for.  Dagleg leiar blir hold informert	
Vurdere om bistand frå andre er nødvendig	Vurder om ein treng hjelp internt i organisasjonen, PPT, helsestasjon eller andre.	
Evaluere prosessen	Proessen skal evaluerast av alle involverte.	



## Skjema for referat frå møte angående mobbing i barnehagen

Møtedato:

Tilstade på møte:

SAK:	TILTAK:	ANSVAR:

Dato for oppfølging samtale:

Underskrift føresette 1:

---

Underskrift pedagogisk leiar:

---

Underskrift Føresett2:

---

Underskrift dagleg leiar:

---

## OBSERVASJON AV MILJØET I BARNEHAGEN

### Sjekkliste

Spørsmål	Ja - alltid	Ja - ofte	Nei - skjeldent	Nei - aldri
Er me anerkjennande og støttande i vår barnehage i forhold til barn sine initiativ?				
Blir alle barn lagt merke til i like stor grad?				
Får alle barn positiv merksemd?				
Får nokon barn oftare negativ merksemd enn andre barn?				
Kan me sjå eit mønster i at me har lettare for å tru på nokon barn si forklaring i konflikhtar enn andre?				
Er det barn vi oftare tek kontakt med og set i gang aktivitet med enn andre?				
Blir enkelte barn raskare avbroten eller avvist enn andre når dei tek kontakt med oss?				
Har vi større tolmod med enkelte barn, når det gjeld å følgje dei opp og hjelpe dei?				
Er alle bevisste om at barn ikkje alltid kan skilje humor og ironi?				
Er miljøet i barnehagen preget av omsorg, anerkjenning og varme?				
Er samspelet mellom barna prega av likeverd og veksling mellom kven som bestemmer og kven som får vere med?				
Er det ein trygg og avslappet tone i barnehagen, som er prega av humor, spontanitet, oppmuntring og glede?				
Er det rom for at barn får prøve og feile i vår barnehage?				
Er det barn som oftare blir hørt og får hevde si meining enn andre?				



## Førebyggande arbeid

Å arbeide førebyggande mot mobbing handlar i stor grad om å arbeide med “eigenleiling i leik og læring”, språktrening, sosial kompetanse, TIK og utvikling av vennskap.

For barnehagebarn er trivsel i høg grad relatert til å ha nokon å leike med. Mobbing i barnehagen er difor i stor grad relatert til å bli stengt ute frå leiken.

Lund m fl. (2015) viser til i sin rapport at barn som vert stengt ute frå leiken ofte er:

- ✓ Barn som manglar leikekompetanse
- ✓ Barn med dårleg språkkompetanse
- ✓ Barn som blir oversett og negativt definert av dei tilsette i barnehagen

Det er ulike grunnar til at barn ekskluderer og krenker andre barn. Kva omgjevnadane rundt formidlar av verdiar og haldningar har mykje å sei. Dei vaksne er rollemodellar – og barn speiler åtferda til dei ser.

Dei vaksne i barnehagen har ansvar for at alle barn blir inkludert i fellesskapet.

Alle barn skal omtalast positivt, og dei tilsette i samspel med foreldre må sikre denne prosessen.

Autoritative vaksne er med på å redusere og førebygge mobbing. Det vil seie at vaksne som har varme relasjonar til barna, men samstundes er tydeleg og grip inn når ting går i feil retning.

Barn er avhengig av å ha vaksne som er tilstade og observante. Det er difor viktig å organisere barnehagedagen slik at det alltid er aktiv deltakande vaksne saman med barna. Dette kan stoppe mobbing i barnegruppa.

Tilsette i barnehagen skal styrke og støtte dei barna som vert mobba, men og ivareta dei barna som mobbar og utfører negative handlingar. Desse barna skal og inkluderast og hjelpast inn i fellesskapet, få venner, vere venn, leike og delta i aktivitetar på lik linje med andre barn.

Dei vaksne har ansvar for at mobbing ikkje fører til utestenging og stigmatisering av barn som har utført negative handlingar. Vaksne kan bidra til å mobbe barn gjennom kroppsspråk, ord og handlingar. Barn kan oppleve forskjellsbehandling og krenking i måten den vaksne møter dei på, snakkar med dei og inkluderer dei i aktivitetar. Barn skjønner raskt når nokon er føretrekt framfor andre. Bruk av ord, kallenamn, eller å kalle barn dumme ting er eksemplar på verbal mobbing. Bruk av ironi eller latterliggjerings kan skade barn sitt sjølvbilete og kan bidra til at barnehagekvardagen er utrygg. Det kan og føre til åtferd som er øydeleggande for miljøet i barnegruppa. Å vere bevist eigen veremåte og rollemodellfunksjon er viktig. Måten ein vel å snakke med og til barn på, har stor betydning for korleis barnet oppfattar seg sjølv og det å høyre til og vere viktig del av fellesskapet.



Gode rollemodellar snakkar ikkje nedsettande til eller om andre, verken barn, foreldre eller kollegaer.

## Faktorar som spelar inn i førebyggjande arbeid

Mobbing må inngå som tema på ulike møter i barnehagen – særleg på basenivå blir dette viktig. Barnehagens tilsette må arbeide systematisk med observasjon, rettleiing og refleksjon. Å arbeide med førebyggjande faktorar i barnehagen handlar om å jobbe med sosial kompetanse, språkleg kompetanse, vaksenrollen, eigenleiing i leik og læring, TIK (tuning into kids), observasjonar og dokumentasjon

### Sosial kompetanse:

Sosial kompetanse handlar om å kunne kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjonar. Denne kompetansen er sentral for at enkeltbarnet skal lykkes og trivast, og for at det skal bli verdsett som venn og likeverdig deltakar i samspelet med andre barn. Eit barn som samhandlar godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og vere ein synleg deltakar som hevder sin plass. Forsking viser at barns evne til å etablere vennskap i stor grad heng saman med den sosiale kompetansen deira. Sosial kompetanse består av eit sett ferdigheitar som naturleg inngår i en heilheit i barns samspel, for eksempel sjølvkjensle, empati, prososial åtferd, sjølvhevding og sjølvkontroll. Kva ferdigheiter som er aktuelle, vil avhenge av situasjonen og samanhengen. I relasjonane til vaksne og barn i barnehagen vidareutviklar barnet den sosiale kompetansen som det treng i relasjonar til andre menneske generelt.

Omgrepsforklaringar som kan være nyttige i personalets refleksjon over sosial kompetanse

- ✓ **Sjølvkjensle:** å oppleve eigenverd, akseptere seg sjølv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv haldning til seg sjølv
- ✓ **Empati:** å ha forståing for andre sine perspektiv, tankar og følelsar, kunne leve seg inn i andre sin situasjon, vise medkjensle og ta omsyn og kunne tolke og forstå følelses uttrykk
- ✓ **Prososial åtferd:** å ha positive, sosiale haldningar og å kunne utføre handlingar som å oppmuntre, bry seg om, vise omsorg, hjelpe til og dele med andre
- ✓ **Sjølvhevding:** å kunne hevde seg sjølv og egne mengingar på en god måte, våge å stå imot gruppepress, ta initiativ og bli med på lek og samtaler som allereie er i gang, delta uoppfordra og invitere andre
- ✓ **Sjølvkontroll:** å kunne tilpasse seg ulike situasjonar, takle konflikhtar og utsette eigne behov og ønsker i situasjonar som krev turtaking, kompromiss og felles av gjering.

## Språkleg kompetanse

- ✓ Å kunne sette ord på egne tankar, opplevingar og følelsar er svært viktig. Barn trenger støtte frå vaksne som undrar seg saman med dei. Barn kan da «vende blikket innover» og kjenne etter korleis dei har opplev ulike situasjonar. Dette er nødvendig for barn som mobbar og blir mobba.
- ✓ Aktive og tydelege vaksne I heftet «Mobbing i barnehagen» (barne- og familiedepartementet) er det presisert at aktive vaksne bidrar til å skape personlege, varme og inkluderande miljø og relasjonar i barnehagen.
- ✓ Barn trenger vaksne som:
  - Er gode rollemodellar
  - Er anerkjennande og støttande. Det betyr at alle blir lagt merke til og får positiv merksam.
  - Er bevisst i forhold til og tar alle barns forklaringar på alvor i konflikhtar og usemje.
  - Tar initiativ til, snakkar med og finn på ting med barna
  - Har tolmod til å følge opp kvart enkelt barn
  - Er bevisst om forskjellen på humor og ironi
  - Bidrar til et inkluderande miljø prega av gjensidig omsorg, anerkjening og varme
  - Bidrar til at samspelet mellom barn er prega av likeverd
  - Bidrar til en trygg og avslappande tone preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede over kvarandre sin meistring.
  - Skaper et godt miljø som gjer rom før prøving og feiling
  - Legger til rette for at barn skal få sei si menging og bli hørt kvar dag.

## Organisering

Ved å organisere barna i små grupper deler av dagen, får personalet ein tettare relasjon til barna. Å jobbe med barn i små grupper fører til at personalet lettare fangar opp signal frå barn og på den måten kan støtte og rettleie deira språklege og sosiale utvikling.

### **Reflekter rundt personalet sin relasjon til barn i barnehagen:**

- Er dei vaksne anerkjennande og støttande for barns initiativ, eller meir preget av å gje beskjed, formidle egne tankar og kontrollere at barn følger reglar?
- Er dei vaksne bevisst i forhold til og tar alle barns forklaringar på alvor i konflikhtar og usemje, eller er det nokon som blir oversett eller andre favorisert?
- Tar dei vaksne initiativ til, snakkar med og finn på ting med barna, eller er det dei same barna dei pratar med og dei same dei ikkje tar kontakt med?
- Har dei vaksne tolmod til å følge opp kvart enkelt barn, eller blir dei raskt avbroten?



- Har dei vaksne kunnskap om forskjellen på humor og ironi?
- Bidrar dei vaksne til eit inkluderande miljø preget av gjensidig omsorg, anerkjenning og varme?
- Bidrar dei vaksne til at samspelet mellom barn er preget av likeverd?
- Bidrar dei vaksne til ein trygg og avslappande tone preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede over kvarandre si meistring?
- Skaper dei vaksne eit godt miljø som gir rom før prøving og feiling?
- Legg dei vaksne til rette for at barn skal få sei si mening og bli høyrte kvar dag?

### Reflekter rundt miljøet i barnehagen:

- Er miljøet prega av gjensidig omsorg, anerkjenning og varme? Eller det det prega av mykje erting og kritiske kommentarar til og om kvarandre?
- Er miljøet i hovudsak inkluderande? Eller er det prega av utestenging av enkeltbarn?
- Er samspelet mellom barna prega av klare sosiale hierarki eller av likeverd og veksling av kven som bestemmer og kven som til ei kvar tid får være med?
- Er det en trygg og avslappa tone prega av humor, spontanitet, oppmuntring og glede over kvarandre si meistring? Eller er miljøet prega av prestasjonskrav og konkurrerende haldningar til kvarandre?

## Korleis avdekke mobbing

Det er ikkje alltid lett å oppdage mobbing i barnehagen. Fyrst må det differensierast mellom vilkårleg erting og mobbing, etterpå m ein ta det på alvor og erkjenne mobbing når det viser seg. Det er viktig å jobbe bevisst med observasjon (og dokumentasjon) for å kunne avdekke mobbing. Tilsette kan sjå kvart barn som eit individ med eigen behov, og samtidig sjå på det sosiale systemet og dynamikken i barnegruppa.

Når ein observerer barn og barnegrupper er det viktig å observere det som går bra, når vennskap lukkast og barn trivs. Å vet korleis barn leiker og samhandlar med kvarandre i gode samspelsrelasjonar er eit viktig fundament for å kunne sjå mobbing som en kontrast til dette.

Mobbing kan vise seg på ulike måtar. Barn har eigene handlingsmønster for utestenging. Det er viktig at dei vaksne har kunnskap om dette for å kunne forstå og sjå mobbing i sin heilskap.

Barnets åtferd er barnets språk og det er viktig at dei vaksne rundt barnet klarer å forstå kva barnet prøver å fortelje.

Alle barn, uansett handlingsmønster, skal oppleve seg forstått.



Barn som vert ekskludert kan reagere ved å øydelegge leiken for andre. Eit slikt handlingsmønster betyr ikkje at dette barnet nødvendigvis mobbar, men det har tendensar til aggressive handlingar. Det betyr ikkje heller ikkje at barnet er aggressivt. Barnet treng rettleiing og støtte frå vaksne for å kunne inngå fellesskapet med andre barn. Det er viktig at barnet får erfaring med nye handlingsmønster og hjelp til å bli inkludert.

Vaksne rundt barnet må vere merksame på dei sosiale systema i barnehagen og kva strukturar som fører til utestenging.

Målet er det same for alle barn: Føle seg viktig for fellesskapet

**For barnet betyr dette:**

- Barnet vert ikkje definert utfrå åtferda si
- Barnet opplever seg sett og forstått
- Barnet sin kommunikasjon blir teken på alvor
- Barnet får hjelp til sjølvregulering og til å bli inkludert

**Kjenneteikn på god praksis:**

- Alle barn opplever anerkjennande tilbakemeldingar på åtferda
- Tilsette seier ifrå om dei ser mobbing frå andre vaksne eller barn
- Det blir jobba aktivt med sosiale system og alle blir inkludert
- Fokus på framsnakking og å rose kvarandre framfor andre

**Hjelpemidlar:**

- Verifiser informasjon
- Observasjonar
- Barnesamtale/barneintervju
- Foreldresamtaler
- Forsøk å trygge med tilstadeverande vaksne. Legg til rette for leik: fysisk tilrettelegging, jobb med vennskap og inspirasjon til ulike leik og leikevenner, diskutere haldningane til dei vaksne (ha et felles grunnsyn)

## Foreldresamarbeid

Barn inngår i mange ulike sosiale samspel i og utanfor barnehagen. Det er difor viktig med eit godt samarbeid mellom heim og barnehage for å førebygge mobbing og for å handtere mobbing når det vert avdekka.

Det er barnehagen sitt ansvar å inkludere føresette gjennom heile prosessen når mobbing er observert. Føresette må takast med på råd og det må snakkast om kva føresette kan gjere heime for å støtte opp under barnehagen sitt arbeid. Tiltak og planar må avtalast i samarbeid med føresette. Føresette bør og samarbeide med barnehagen for å få ein best mogleg prosess.

Dersom føresette opplev at barnet deira vert utsett for mobbing eller er med på å mobbe andre barn, er det viktig å dele den informasjonen med barnehagen. Barnehagen skal ta imot både informasjonen og ivareta føresette på ein god måte når dei deler sine bekymringar.

Å kjenne seg mobba er subjektivt, og det må vere lav terskel for barnehagen å ta ein prat med føresette.

Dess meir informasjon barnehagen og heimen deler med kvarandre om barnet sin trivsel og samarbeider om felles tilnærmingar, desto betre kan det arbeidast med barnets leike – og relasjonskompetanse.

Barn tar etter foreldre/føresette sine åtferd, haldning og kommunikasjonsmåte. Det er difor viktig at ein som forelder er bevist oppgåva som god rollemodell. Dersom barn lærer av sine foreldre/føresette å vere opne og positive i møte med andre barn vil dette bidra til å skape et godt og akseptierende miljø både for dei sjølve og for andre

### **Barn trenger foreldre/føresette som:**

- Er tydeleg
- Setter grenser
- Er tilgjengeleg for barnet sitt
- Les for/til dei
- Seier hei til alle barn i barnehagen (prøv å lære deg flest mogleg namn)
- Snakkar positivt om andre sine barn og foreldre
- Har dagleg kontakt med barnehagen, hente og bringe situasjonar
- Les informasjonen som kjem frå barnehagen
- Snakkar med barnet om barnehagekvardagen
- Stiller til foreldremøte, foreldresamtaler



Sjøliv